3. Дерев'янко С. П. Когнітивна психологія: навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів. Чернігів: Лозовий В.М. 2012. 183 с.
4. Левківська К.В. Ціннісні засади діяльності інноваційних загальноосвітніх навчальних закладів України. Автореф. дис.. Житомир. 2015. 22с.
5. Сучасні дослідження когнітивної психології: збірник тез Міжнародної Інтернет конференції. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 62 с.
6. Нестуля С., Кононец Н. Сучасні методологічні підходи до розробки освітньої програми підготовки магістрів «Педагогіка вищої школи» . Вища школа. 2020. №9 .С.25-38.
7. Теоретико-методологічні засади формування компетентнісно орієнтованого дидактичного середовища в умовах ЗВО : монографія / Г. Удовіченко, І. Сіняговська, О. М. Бондаревська, Д. В. Фурт. Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов. 2019. 167 с. Режим доступу: http://elibrary.donnuet.edu.ua.

Водяник Б.Р.,
студент ІІ курсу магістратури Факультету електроніки
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
м. Київ, Україна

ОСВІТА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ. НОВІ ВИКЛИКИ ТА НАПОЛЕГЛИВА ПРАЦЯ НА ШЛЯХУ ДО ПЕРЕМОГИ

Анотація. Пріоритетом переродження системи української освіти в умовах війни є розвиток та самобутність, діджиталізація освітнього процесу та використання державної мови. Питання безпеки та психологічної підтримки викладачів та студентів щодня стає більш розкритим, враховуючи досвід інших країн.

Abstract. The priority of the regeneration of the Ukrainian education system in the conditions of war is development and originality, digitalization of the educational process, and the use of the state language. The issue of safety and psychological support for teachers and students is becoming more open every day, taking into account the experience of other countries.

Протягом дев'яти місяців Україна веде боротьбу за свою свободу та незалежність. Щодня країна здригається від ворожих ракет та страшних новин, проте освітній процес триває. Кожен тримає свій фронт і система освіти не є виключенням. Викладачі та студенти продовжують працювати та навчатися в надскладних умовах. Слід зазначити − їм це вдається.

З початком повномасштабної війни росії проти України повстали дуже серйозні проблеми організації навчального процесу. А разом і з ними прийшов час модернізації системи освіти. І сьогодні нам слід визначитись, що є необхідним в даних умовах, а про що слід забути назавжди.

Інноваційні технології в освіті є запорукою цікавого та продуктивного навчального процесу. Під час війни − тим паче, бо сьогодні стало життєво необхідним вміти приймати швидкі, нестандартні, по суті – інноваційні рішення.

Функціонування системи освіти в умовах воєнного стану характеризується інтенсивним пошуком нових підходів до навчання, інноваційних форм організації освітнього процесу, ефективних педагогічних та інформаційних технологій. Саме тому підтримка активного упровадження інновацій в освітню галузь під час війни стала одним із ключових напрямів роботи Міністерства освіти і науки України та його підрозділів.

Варто зазначити, що в цей складний час і самі освітяни стали більш активно вести пошук шляхів вирішення проблем в організації навчання здобувачів освіти. Багато закладів освіти відкрили у вільному доступі платформи зі своїми навчальними матеріалами. Наприклад, учні всієї України, які мають доступ до Інтернету, після реєстрації можуть користуватися матеріалами школи «Оптіма», освітньою онлайн-платформою від наукового ліцею ім. Клима Чурюмова. Команда онлайн-школи Grand-Expo на період воєнного стану в Україні відкрила доступ до 532 кейс-уроків, які допомагають дітям навчатися, розвиватися, відволіктися від проблем, пов'язаних з війною, з користю провести час. «Атмосферна школа» у період дії воєнного стану пропонує безоплатно долучитися до пакета «Слухач». Центр дистанційної освіти А+ проводять для всіх дітей України уроки в ZOOM [3].

Наявна практика свідчить, що діджитилізація дозволяє вести освітній процес в умовах значних пошкоджень матеріальної бази та неможливості забезпечити фізичну присутність викладачів і студентів на заняттях. Необхідною умовою застосування сучасних цифрових комп'ютерних технологій є наявність у студентів і викладачів гаджетів (смартфонів, ноутбуків тощо) з доступом до мережі інтернету у т.ч. мобільного. Звичайно, необхідним є наявність сучасного комп'ютерного обладнання, відповідного програмного забезпечення і інформаційних баз в ЗВО. Для багатьох ЗВО ці умови дотримуються. Попередній аналіз свідчить про підготовку (яка в ряді ЗВО вже завершена чи завершується) до відновлення освітнього процесу в умовах війни на засадах діджиталізації [5].

Узагальнюючи викладене можна зробити висновок, що в умовах війни цифрова трансформація освітньої діяльності закладів вищої освіти є перспективним шляхом підготовки фахівців з вищою освітою в Україні.

Очевидно, вона має перспективи бути продовженою і в найближчий повоєнний період, крайньою мірою до відбудови матеріальної бази і інфраструктури системи освіти всіх рівнів в Україні [3]. У подальшому цифрові технології освітньої діяльності можуть бути використані для залучення до навчання громадян України з числа тимчасово переміщених осіб, а також громадян інших країн. Цифрові технології також доцільно використовувати для дистанційного навчання (перепідготовки та підвищення кваліфікації) працюючих осіб у руслі концепції «навчання протягом життя». У тому числі для адаптації до умов широкого впровадження технологій четвертої промислової революції і формування в Україні цифрової економіки для забезпечення економічної безпеки держави [1].

Подальші дослідження повинні бути спрямованими на аналіз і узагальнення передового світового і вітчизняного досвіду цифровізації освітньої діяльності і розроблення практичних рекомендацій щодо його широкого застосування у ЗВО України.

Нової актуальності набуло питання психологічної підтримки студентам та учням. В умовах війни важливого значення набувають питання створення комфортного освітнього середовища та організації освітнього процесу, особливо для тих дітей, які отримали психологічну травму. Викладачам потрібно розуміти, що відбувається й давати те, чого здобувачам саме зараз не вистачає. Варто бути неупередженими, проявляти щирий інтерес, підтримувати, якщо можна чимось допомогти, то запитувати про це у студентів [4]. Зараз дуже важливо триматися разом, бути згуртованими, турбуватися одне про одного.

В основі психологічної безпеки освітнього середовища лежить якість процесу взаємодії, що:

- призводить до актуалізації особистості самого педагога, формування у нього почуття професійної компетентності і задоволеності працею;
- сприяє формуванню здорової, творчої і соціально адаптованої особистості студента, зниження нервово-психічного напруження;
- підвищує здатність до саморегуляції;
- сприяє підвищенню психічного здоров'я учасників педагогічного процесу.

Показниками успішності стратегій психологічної безпеки студентів вищих навчальних закладів є: суб'єктивне благополуччя, висока адекватна самооцінка, ціннісне самовідношення, позитивне мислення. Вони визначаються здатністю суб'єкта контролювати ситуацію, зберігаючи та розвиваючи ті цінності, які високо значимі йому як у відповідний часовий проміжок, так і у перспективі.

Психологічна стійкість є базовою характеристикою цілісності особистості і є основою здатності до саморегуляції, організації своєї діяльності з метою підтримки психологічного добробуту і самореалізації.

З метою надання психоемоційної підтримки населенню під час війни, формування у педагогічних працівників навичок роботи з дітьми, за підтримки Першої леді України Олени Зеленської започатковано Національну програму психічного здоров’я та психосоціальної допомоги [6].

Від психологічної безпеки в освітньому середовищі залежить успіх професійної діяльності викладачів, ефективність навчальної діяльності студентів, коли особистість почувається безпечно і комфортно – вона емоційно стійка, менше схильна до стресу, відкрито взаємодіє у колективі і прагне до самореалізації. Тому важливо підтримувати стан психологічної безпеки не тільки учасників освітнього процесу, а й особистості у її повсякденному житті [4].

Проект «Перша психологічна допомога: курс підвищення кваліфікації для освітян» було створено з метою навчити викладачів знаходити підхід до студентів та учнів, що постраждали від війни. Вагомого значення набуває забезпечення психологічно комфортного освітнього середовища для всіх учнів та забезпечення якісного освітнього процесу для дітей, які мають психологічну травму, надання компетентностей педагогічним працівникам щодо роботи з дітьми з психологічною травмою, забезпечення підтримки педагогічних працівників та залучення батьків до освітнього процесу [6].

Не менш важливим є питання мови викладання в навчальних закладах України. В умовах повномасштабної агресії росії проти України велика відповідальність за зміцнення основ української державності лежить на плечах освітян. Дотримання законодавства про державну мову є ключовим завданням.

Українська мова – це своєрідний код нації, який пов’язує наше історичне минуле із сьогоденням. Сильна та жива державна мова є гарантією присутності країни в площині світової культури й цивілізації, створює унікальний контекст глобального розвитку людства.

В Україні необхідність викладання державною мовою в закладах освіти закріплена в законодавстві. Закони “Про освіту”, “Про повну загальну середню освіту”, “Про забезпечення функціонування української мови як державної” визначають, що мовою освітнього процесу є державна та вимагають надання всіх освітніх послуг українською.

В умовах війни чимало батьків здобувачів освіти переходять на українську та вимагають від керівників закладів освіти забезпечити освітній процес державною мовою. Окремі органи місцевого самоврядування приймають відповідні рішення. Крім того, слідом за трансформаціями у шкільних програмах із зарубіжної літератури зміни мають торкнутися й інших навчальних предметів. Водночас треба наголосити: крім забезпечення якості освітнього процесу, його учасники повинні бути в безпеці [2].

«Ракетні удари продовжують повторюватись, і учасники освітнього процесу мають бути готовими й діяти чітко та злагоджено будь-якої миті.», - каже заступник міністра освіти України. МОН України перед початком 2022-2023 навчального року оприлюднило низку наказів, що трактують та пояснюють алгоритми поведінки викладачів та студентів під час повітряної тривоги. Основною метою цих наказів є інформування

керівників, працівників та учнів навчальних закладів щодо поведінки під час небезпечних для життя ситуацій. Ці документи були підготовані за участі ДСНС України та радників з Ізраїлю.

Військовий досвід Ізраїлю підтверджує думку про те, що під час загрози повітряної небезпеки діти мають перебувати в укритті школи або вищого навчального закладу. І тільки за умови завершення небезпеки працівники закладу мають право випустити дитину з укриття. Вони засвідчують, що ситуація, коли батьки забирають учня з навчального закладу під час повітряної тривоги є недопустимою. Оскільки в такому випадку вони наражають на небезпеку себе та дитину [7].

Можливо, нам здається, що таке лихо випало лише на нашу долю, проте це не так. Сучасна історія налічую декілька схожих ситуацій. Що зробили освітяни країн, що воювали, та який результат мали? Той хто ставить в пріоритет освіту, ніколи не програє.

Яскравим прикладом того є Південна Корея. На початку 1950 року ситуація в країні нічим не відрізнялась від того, що ми маємо зараз: 40% шкіл було знищено ворожими ракетами, точилися бойові дії і питання безпеки стояло дуже гостро. Попереду на них чекали люті зими, і владу непокоїло лише те, як забезпечити тепло в помешканнях громадян. Час руйнувань і невизначеності. І раптом міністр освіти наказав знову відкрити школи, окрім територій, де тривають бої. Це рішення призвело до значних дискусій. Сумніви були і в батьків, які боялися за безпеку учнів, і в освітян, у яких не вистачало підручників, парт, навіть просто приміщень.

Ситуація була критичною - близько 70% населення залишалося за межею освіченості. Понад третина людей не завершували навіть початкову школу. Тож освіта не вважалася пріоритетом. І ось у такі часи влада вирішила, що освіта — це майбутнє країни, єдина надія на відновлення та прорив.

Школи на відкритому повітрі, школи в сховищах працювали навіть там, де не було підручників: навчалися з реального життя. Обчислювали площу намальованих на землі геометричних фігур, усно вчили іноземну та рідну мову, вчителі по пам'яті переказували літературні твори, робили біологічні дослідження просто в живій природі. Окрім навчання, хлопчики допомагали відбудовувати школи з руїн, а дівчата розводили тварин, щоб готувати шкільні обіди.

Саме це стало фундаментом нового життя та поваги для громадян Південної Кореї. Пріоритет на освіті став фундаментом для створення нового прогресивного покоління, що змінило долю цілої країни. Корейське освітнє диво завдячує тому, що вдалося відібрати та замотивувати найкращих освітян. Для цього уряд чимало років постійно покращував умови праці та пропонував різноманітні стимули для вчителів. У Південній Кореї переконані: саме освіті завдячують тим, що країна виросла з однієї з найбідніших у світі до 12-ї за економічними показниками. І тим, що середня тривалість життя громадян зросла з 35 років у 1950 році до 83 років сьогодні [8].

Тож підбиваючи висновки, можна сказати, що сучасна система освіти України успішно адаптується до нових викликів та питань. Сьогодні основними напрямки, що є пріоритетними для розвитку, є: запровадження нових ідей та рішень питань безпеки учасників навчального процесу та розвиток вже існуючих напрацювань; впровадження інноваційних технологій в процес навчання, оскільки сучасні проблеми вимагають сучасних підходів та рішень; і не менш важливе - суворий контроль виконання закону чинного законодавства щодо надання освітніх послуг виключно державною мовою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковцур К.Г Напрямки трансформації вищої освіти в Україні [Електронний ресурс] / К.Г. Ковцур, Є.В. Любий // Вища освіта за новими стандартами: виклики у контексті діджиталізації та інтеграції в міжнародний освітній простір : матеріали Міжнар. наук.-метод. конф., 10 травня 2022 р. / редкол.: В. Богомолов ; Харків. нац. автомобільно-дорожній ун-т. – Електрон. текст. дані. – Харків, 2022. – С. 10-12.
2. Кремінь Т. Якість освіти в умовах війни – гарантія майбутніх перемог [Електронний ресурс] / Т. Кремінь // URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3552150-akist-osviti-v-umovah-vijni-garantia-majbutnih-peremog.html
3. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність: Науково-методичний збірник/ за загальною ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці «Букрек». 2022. – С. 7-9.
4. Твердохлєбова Н. Є. Формування психологічної безпеки студентів у сучасних умовах навчання / Н. Є. Твердохлєбова, Н. С. Євтушенко // Актуальні питання у сучасній науці (Сер. : Історія. Педагогіка. Право. Економіка. Державне управління. Техніка) = Current issues in modern science (History Series, Pedagogy Series, Law Series, Economics Series, Public Administration Series, Technical Series). – 2022. – Вип. 1 (1). – С. 421-428.
5. Ілляшенко С. М. Цифрова трансформація освітньої діяльності закладів вищої освіти України в умовах війни [Електронний ресурс] / С. М. Ілляшенко, Ю. С. Шипуліна, Н. С. Ілляшенко // Вища освіта за новими стандартами: виклики у контексті діджиталізації та інтеграції в міжнародний освітній простір : матеріали Міжнар. наук.-метод. конф., 10 травня 2022 р. / редкол.: В. Богомолов ; Харків. нац. автомобільно-дорожній ун-т. – Електрон. текст. дані. – Харків, 2022. – С. 7-10.
6. Інтернет джерело: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2022/Mizhn.serpn.ped.nauk-prakt.konferentsiya/Nauk-metod.zbirnyk-Osv.Ukrayiny.v.umovakh.voyennoho.stanu-%20Innovatsiyna.ta.proyektna.diyalnist.pdf
7. Інтернет джерело: https://osvitoria.media/experience/korejske-osvitnye-dyvo-yak-pivdenna-koreya-zrobyla-stavku-na-osvitu-u-rozpal-vijny/

8. Інтернет джерело: https://osvitoria.media/experience/chomu-izrayil-obrav-ochne-navchannya-pid-chas-vijny-ta-shho-z-tsogo-dosvidu-mozhe-perejnyaty-ukrayina/

Вознюк О.В.,
кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки
Педагогічного факультету
Національного педагогічного
університету імені М.П.Драгоманова,
м. Київ, Україна

ОСВІТНЬО-ВИХОВНІ ІМПЕРАТИВИ ПРОТЕСТАНТСЬКИХ ГРОМАД (КІН. XIX – ПОЧ. XX СТ. – ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД)

Анотація. У статті аналізуються аспекти освітньої діяльності, методи реалізації та морально-виховні орієнтири протестантських громад в культурно-суспільному просторі досліджуваного періоду. Виокремлено напрямки позаінституційної громадсько-педагогічної діяльності, зокрема, в поширенні елементарної грамотності серед населення. Окремим компонентом діяльності протестанських громад виділено поєднання європейського та вітчизняного освітнього досвіду, взаємодію православних та протестантських педагогів, громадських діячів в напрямку поширення освіти та національних ціннісних орієнтирів.

Abstract. The article analyzes aspects of educational activity, methods of implementation and moral and educational orientations of Protestant communities in the cultural and social space of the studied period. Areas of non-institutional social and pedagogical activity are singled out, in particular, in the spread of elementary literacy among the population. A separate component of the activities of Protestant communities is the combination of European and domestic educational experience, the interaction of Orthodox and Protestant teachers, public figures in the direction of the spread of education and national value orientations.

Сучасна педагогічна наука і виховна традиція єдині в розумінні того, що формування особистості відбувається шляхом взаємодії закладів освіти із зовнішнім середовищем, сім'єю, громадою, національними, духовно орієнтованими а та ін. спільнотами. Однією з таких історично (XVI ст.) вивірених суспільних інституцій є громади протестантського спрямування, які інтегруються в релігійне середовище більш ніж 100-та країн світу.

Позаінституційна громадсько-педагогічна діяльність громад сприяла забезпеченню вільного розумового, творчого, патріотичного, соціального (проголошення головними чеснотами праці, ініціативності залучення до активного суспільно життя), морального, самобутнього вітчизняного і європейського культурного розвитку особистості. Відповідно, в глобальному сенсі діяльність спрямована на забезпечення взаєморозуміння між людьми, збереження миру між країнами, на проголошення ідеї Свободи, як європейської цінності.

Закони України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), відзначення в Україні у 2017 році 500-річчя Реформації на державному рівні (Указ Президента України №357/2016 від 26 серпня 2016 року) свідчать про визнання і підтримку взаємовпливу різних культур, в тому числі, реформаційного руху. Реформація в Європі була пропедевтикою систематизованої, статутної, освітньо-виховної діяльності. Досвід Європи представники протестантських громад акумулювали в суспільний педагогічний напрямок України.

На важливості врахування тенденцій українського церковного руху, як складника культури, громадсько-педагогічного досвіду окремих конфесій у процесі вивчення історії освіти, педагогіки етносів, краєзнавства, освіти регіонів України вказували філософи, історики, культурологи, релігієзнавці, педагоги та ін.: В. Антонович, В. Вернадський, М. Грушевський, М. Драгоманов, В. Зіньківський, М. Максимович, К. Ушинський та ін.

Проблему виховних тенденцій у контексті з'ясування становлення і діяльності протестантських громад та їх впливу на громадське життя опрацьовували В. Любащенко, М. Черенков, Ю. Решетніков [3, 3].

Питання участі громадських організацій в освітньо-виховному процесі, зокрема, в аспекті національно та етнічно зорієнтованості знаходиться в полі особливого дослідження вітчизняними науковцями. Історично зумовлені реалії не дозволяли об'єктивно та різносторонню розкрити діяльність позаінституційних релігійних, культурних, національних організацій, які не вкладалися в кордони офіційної політики тоталітарного режиму. Сучасні напрямки розвитку України та інтеграція у європейську наукову спільноту сприяють детальному дослідженню впливу різних спільнот, зокрема, протестантських громад, на культурне, духовне, національне, освітньо-виховне життя в історії українського суспільства.

Гуманістичні складові педагогіки у вимірі соціологічного спрямування протестантизму визначаються в проголошенні ідеї Свободи, впровадження загальнолюдських ідей і цінностей у контексті класичної та духовної педагогіки. Критичний і гуманістичний характер світогляду представників Реформації (М. Лютера (1483 - 1515), Ж. Кальвіна (1509 - 1564), У. Цвінглі (1484 - 1531)), проголошення визначальними чеснотами моральність, працю, етнонаціональний статус інтегрувалися з ідеями епохи Відродження про особистість, школу і педагогіку [2, 123].